

„chętnych i gotowych” do podjęcia pracy, ujmowany i oceniany w kontekście współczesnych, mikroekonomicznych teorii rynku pracy. Autorka zwraca uwagę zwłaszcza na różnorodne zachowania pracowników i przedsiębiorców oraz ich uwarunkowania w realiach funkcjonowania rynku pracy we współczesnym świecie, jak również na określone – korzystne i niekorzystne – konsekwencje tych zachowań dla gospodarowania zasobami pracy w przedsiębiorstwie. Dalszej konkretyzacji tego problemu, odnoszonego do realizacji funkcji personalnej w przedsiębiorstwie, i to w płaszczyźnie ocen pracowniczych, dokonują w rozdziale siódmym Adam Baszyński i Wacław Jaromłowicz. Wskazują oni na kwestie teoretyczno-metodologiczne związane ze stosowaniem i upowszechnianiem różnych metod ocen pracowniczych, na przykładzie sektora bankowego.

Anna Stawna-Dudniczek (w rozdziale ósmym) poświęca swoje rozważania regulacjom prawnym oraz uwarunkowaniom organizacyjnym dotyczącym zasad i form zatrudniania oraz wynagradzania pracowników uczestniczących w działalności polskich przedsiębiorstw. Prezentuje przy tym i ocenia szeroki i różnorodny zestaw środków oraz instrumentów regulacji jako sposobów oddziaływania państwa na sferę stosunków pracy. Ponadto wskazuje na istotę różnych form zatrudniania i wynagrodzenia pracowników jako istotnego elementu polityki personalnej przedsiębiorstwa.

Rozwinięciem problematyki tzw. elastycznych form zatrudniania organizacji pracy nowoczesnych, lecz wciąż jeszcze mało znanych i wykorzystywanych w przedsiębiorstwach sposobów gospodarowania pracą, zajęła się bliżej (w rozdziale dziewiątym) zarówno w ujęciu teoretycznym, jak i praktycznym – Barbara Kalinowska. Autorka wszechstronnie analizuje i ocenia potrzeby oraz możliwości związane z tymi formami, jak też implikacje ich zastosowań dla podniesienia efektywności gospodarowania w firmie i równoważenia rynku pracy w ogóle.

Marcin Kościński (w rozdziale dziesiątym) na podstawie teorii oraz doświadczeń praktyki dokonuje wieloaspektowej prezentacji i analizy zachowań związanych z zatrudnianiem i wynagradzaniem tak znaczącej grupy społeczno-zawodowej, jaką są współcześni menedżerowie. Autor ten wykorzystując wyniki własnych badań empirycznych, wskazując na faktyczne wykorzystywane sposoby zatrudniania oraz uzyskiwane dochody, jak też na nowe zjawiska w zmieniających się rolach i pozycjach menedżerów w sferze własności i zarządzania.

Swoistym podsumowaniem problemów podejmowanych w omawianej monografii jest rozdział jedenasty autorstwa Dawida Piątka. Autor ten, wychodząc z ustrojowych przesłanek, związanych z właściwościami gospodarki centralnie zarządzanej i rynkowej, określa bliżej ich istotę oraz następstwa w odniesieniu do pozycji przedsiębiorstwa oraz warunków gospodarowania w nim zasobami. W szczególności podnosi niezbędność transformacji gospodarczej jako procesu umożliwiającego powrót do rynku oraz prywatnej własności i dobrego pieniądza, a także racjonalne gospodarowanie pracą we współczesnym przedsiębiorstwie.

Reasumując, prezentowana praca zainteresuje wszystkich tych, którym bliskie są problemy i dylematy ekonomiczne współczesnego świata, społeczeństwa i człowieka. Książkę polecam zwłaszcza studentom i nauczycielom akademickim. Jakkolwiek jest ona bardziej naukową monografią niż typowym podręcznikiem, może również pełnić funkcję swoistego kompendium wiedzy z zakresu nowoczesnie pojmowanego zarządzania zasobami ludzkimi oraz współcześnie funkcjonującego przedsiębiorstwa. Książka ta może również wspomóc naukową refleksją praktyków – działających w różnych obszarach i na różnych poziomach zarządzania – zainteresowanych racjonalizacją i optymalizacją podejmowanych decyzji.

Henryk Januszek

Katarzyna Sobiech, *Partnerstwo publiczno-prywatne w infrastrukturze drogowej w Polsce*, Wydawnictwo Politechniki Poznańskiej, Poznań 2007, ss. 253.

Problemy infrastruktury gospodarczej, ze szczególnym podkreśleniem znaczenia i pilności inwestycji w zakresie infrastruktury drogowej, są od dłuższego czasu tematem przewodnim założeń strategicznych, budżetowych, narad, konferencji, publikacji sprowadzających się do stwierdzenia, że w Polsce występuje niedobór infrastruktury, którego zniwelowanie jest niezbędnym warunkiem

wzrostu gospodarczego i zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej dla inwestorów zagranicznych. Z pewnym uproszczeniem można by zawrzeć rezultaty tych założeń, narad, konferencji itp. w konstatacji, że podstawowym problemem niedorozwoju infrastruktury są środki finansowe niewystarczające do pokrycia wysoce kapitałochłonnych inwestycji. Jedną z możliwości, stosowaną z większym lub mniejszym powodzeniem w wielu krajach świata, jest włączanie kapitału prywatnego na zasadach partnerstwa.

Tematyka partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP) nie jest często podejmowana w pracach naukowych. Tym bardziej cenna wydaje się pozycja Wydawnictwa Politechniki Poznańskiej w 2007 r. obejmująca badania Katarzyny Sobiech w zakresie udziału partnerstwa publiczno-prywatnego w rozwoju infrastruktury drogowej w Polsce, których wyniki zostały zaprezentowane na 253 stronach wydanej książki. Publikacja dotyczy bardzo wrażliwych zagadnień związanych z oceną stanu infrastruktury drogowej w Polsce, wskazuje lukę infrastrukturalną i po raz kolejny uwidacznia pilną potrzebę jej redukcji dla utrzymania pozycji Polski w Europie i stworzenia podwalin do dalszego wzrostu gospodarczego kraju. Celem przewodnim publikacji jest zbadanie możliwości i zasadności wdrożenia partnerstwa publiczno-prywatnego w finansowanie inwestycji infrastrukturalnych, głównie w zakresie inwestycji „autostradowych”.

W pracy została postawiona teza, że rozwój infrastruktury drogowej jest jednym z fundamentalnych zadań państwa, niewykluczającym udziału w tym rozwoju sektora prywatnego w różnych formach, a nawet udział ten mógłby być większy niż w dojrzałych rynkowo krajach. Trzeba podkreślić trafność postawionej tezy, bowiem Autorka nie twierdzi, że PPP może być panaceum na rozwiązanie problemów niedorozwoju infrastruktury, ale zakłada, że pożądane byłoby wykorzystywanie i rozwijanie takiej formuły finansowania i prowadzenia inwestycji drogowych dla niwelowania luki infrastrukturalnej. Tak postawionej tezie Autorka podporządkowała cel pracy, który został zapisany jako zbadanie możliwości i uwarunkowań wykorzystania partnerstwa publiczno-prywatnego jako narzędzia rozwoju infrastruktury ze szczególnym uwzględnieniem infrastruktury drogowej w warunkach transformacji ustrojowej gospodarki.

Praca składa się z 4 rozdziałów połączonych w logicznym ciągu zapewniającym konsekwentnie skomponowaną całość. Każdy rozdział rozpoczyna się wprowadzeniem i kończy zwięzłym podsumowaniem, co w znakomity sposób ułatwia lekturę i bieżące śledzenie wywodów Autorki. Zawartość rozdziału 1 dotyczy zdefiniowania infrastruktury gospodarczej, wyróżnienia jej cech szczególnych, z których wynika jej nietypowość w ocenie efektywności inwestycji oraz podporządkowania władzom publicznym. Dużo uwagi poświęcono na przedstawienie wpływu infrastruktury na rozwój gospodarczy oraz znaczenia państwa w rozwoju infrastruktury. Z przeprowadzonego przeglądu wynika, że infrastruktura publiczna jest nierozdzielnie związana z zadaniami państwa, a rola państwa nie może być nigdy wyeliminowana. W zależności od etapu rozwoju, dopasowania przepisów prawnych, wymagań w zakresie nowych ilościowo i jakościowo obiektów infrastruktury, państwo odgrywa bardziej lub mniej aktywną rolę, co uzasadnia włączanie kapitału prywatnego w rozwój infrastruktury. Dla uzasadnienia występowania inwestorów prywatnych w rozwoju infrastruktury, Autorka przytoczyła informacje dotyczące historycznego rozwoju infrastruktury oraz głównych źródeł finansowania. Omawiając definicje, cechy i funkcje infrastruktury, Autorka odnosi się do infrastruktury drogowej jako podstawy przeprowadzonych i przedstawionej w dalszych częściach badań.

W rozdziale 2 Autorka przedstawiła główne zagadnienia związane z partnerstwem publiczno-prywatnym jako koncepcją rozwoju infrastruktury, zmianami w podejściu do partnerstwa, stosowanymi obecnie formami udziału sektora prywatnego oraz przebiegiem realizacji projektu PPP oraz problemami efektywności i ryzyka w projektach PPP. Z porównania podrozdziałów 2.2. i 2.4.2. wynika, że nie udało się Autorce unikać pewnych powtórzeń. Wydaje się, że opisy poszczególnych form PPP powinny być skupione w jednej części.

W rozdziale 3 dokonano oceny stanu infrastruktury drogowej w Polsce, wyszczególniając główne zagrożenia dla całej gospodarki, wynikające z luki infrastrukturalnej. Wiele miejsca poświęcono bardzo starannemu zaprezentowaniu zmian w stanie infrastruktury drogowej, począwszy od lat powojennych, a kończąc na stanie aktualnym, porównując go do sytuacji w bardziej rozwiniętych krajach UE m.in. pod kątem gęstości sieci autostrad, gęstości sieci drogowej, wskaźnika śmiertelności w wypadkach drogowych (łącznie ze Stanami Zjednoczonymi) oraz oceny stanu technicznego dróg w Polsce, pilnych potrzeb remontowych w tym zakresie, nasycenia poszczególnych regionów Polski. W części tej omówiono także dostępne formy finansowania inwestycji infrastruktury drogowej, jako czynnika przyciągającego sektor prywatny.

Rozdział 4 jest rozdziałem typowo empirycznym, w którym na bazie źródeł bieżących Autorka przedstawiła rozwój PPP w zakresie budowy polskich autostrad, począwszy od wczesnych lat 90., a kończąc na informacjach z 2006 r. Rozdział ten został podzielony na cztery części „czasowe” uzasadnione wprowadzanymi uregulowaniami prawnymi: stan sprzed 1993 r., lata 1993-1997, lata 1998-2005 oraz perspektywy stosowania w PPP na tle obecnej sytuacji polityczno-społeczno-gospodarczej. Należy podkreślić skrupulatność i staranność Autorki w dokumentowaniu poszczególnych zdarzeń z zakresu partnerstwa publiczno-prywatnego w rozwoju infrastruktury drogowej w Polsce.

W zakończeniu pracy Autorka potwierdza, że przeprowadzona analiza daje podstawy do wyciągnięcia wniosku, że w sferze infrastruktury drogowej pożądana jest zarówno obecność państwa, jak i sektora prywatnego, ze względu na ideę subsydiarności, efekty synergii ograniczone środki finansowe – w ten sposób potwierdzając zasadność postawionej tezy na początku pracy. Dalej Autorka wnioskuje, że z uwagi na trudną sytuację finansów publicznych w Polsce, uzasadnione jest szersze stosowanie formuły partnerstwa publiczno-prywatnego w inwestycjach infrastruktury drogowej niż jest to praktykowane w bardziej dojrzałych gospodarkach krajach. Nie ulega wątpliwości, że na bazie przeprowadzonej analizy wnioskowanie takie należy uznać za prawidłowe. Jednak dotychczasowy, chaotyczny rozwój partnerstwa od strony uregulowań prawnych, pokonywania barier psychologicznych i społecznych oraz zmian podejścia decydentów wywołanych swego rodzaju zawirowaniami politycznymi wskazują, że raczej trudno oczekiwać rosnącego trendu inwestycji drogowych finansowanych środkami pochodzącymi z prywatnych funduszy.

Integralną częścią recenzowanej rozprawy jest aneks przedstawiający przykłady partnerstwa publiczno-prywatnego w projektach infrastruktury drogowej zrealizowanych w różnych krajach. W części I aneksu opisano 12 przykładów projektów partnerstwa z Wielkiej Brytanii, Kanady, Węgier, Holandii, Izraela, Francji, Portugalii. Natomiast w części II aneksu opisano 7 przykładów partnerstwa publiczno-prywatnego z zakresu infrastruktury nietransportowej. Autorka starała się przedstawić ujęte w aneksie przykłady PPP w jednolitej formie. Koncepcja ta nie do końca się sprawdziła, prawdopodobnie z powodu braku dostępu do bardziej szczegółowych informacji, niemniej należy uznać, że podane opisy projektów PPP są dobrą ilustracją zarówno przewagi, jak i zwiększonego ryzyka związanego z implementacją przedsięwzięć PPP wzbogacającą treść opracowania.

Mimo dużych walorów naukowo-poznawczych opracowania nie udało się Autorce uniknąć pewnych uchybień, niektórych zapewne o charakterze dyskusyjnym. Przykładowo, na s. 6. zastosowano sformułowanie „jak uniknąć cudzych błędów”. Czy można uniknąć cudzych błędów? Raczej nie. Można wyciągać wnioski z cudzych błędów. Kolejna uwaga dotyczy sformułowania treści podrozdziału 1.3, który powinien być uzupełniony o „...w procesie wzrostu gospodarczego”, o czym traktuje ten fragment. Natomiast istniejące sformułowanie może sugerować, bez szczegółowego wglądu w treść podrozdziału, że omawiany będzie wzrost samej infrastruktury.

W punkcie 1.5 na s. 31-55 brakuje podkreślenia, że implementacja PPP jest możliwa w tych sektorach infrastruktury, w których można zastosować mechanizm rynkowy oparty na konkurencji. Stąd wniosek, że nie wszystkie sektory, ze względu na swoją publiczną misję, mogą spełniać wymogi konkurencyjne, a ze względu na swoje funkcje i cechy zawsze pozostaną w formie monopolu naturalnego.

Na s. 85 na rysunku 11 użyto niefortunnego sformułowania „utrzymaniowy”. Na s. 88 z kolei wprowadzono pojęcie „finansowanie strukturalne”, nie wiążąc tego z wcześniej omawianym *project finance*, a nie ma ustosunkowania się Autorki, czy jest tu mowa o *project finance*, czy o innych formach finansowania.

I jeszcze jedna uwaga o charakterze terminologicznym, dotycząca niekonsekwencji w stosowaniu pojęć. W niektórych miejscach Autorka pisze o „typach ryzyka”, w innych o „rodzajach ryzyka”. Wydaje się, że należało wybrać jedno ujęcie, chociażby dlatego, by niewprowadzony w tematykę czytelnik nie przyjął, że dotyczy to innych zagadnień.

Poczynione uwagi w większości mają charakter sugestii niepowodujących obniżenia wysokiej wartości merytorycznej rozprawy.

Prezentowana książka Katarzyny Sobiech jest oryginalnym i rzetelnie przygotowanym opracowaniem. Identyfikacja problemu naukowego, konstrukcja tezy pracy oraz jej weryfikacja empiryczna tworzą zwartą całość. Autorka zebrała i przetworzyła bardzo bogaty pierwotny materiał badawczy uzupełniając go danymi porównawczymi. Wykorzystała także liczne źródła wtórne dotyczące badanych problemów i ułatwiające zrozumienie badanych zależności. Istotnym uzupełnieniem treści są rysunki, wykresy i tabele. Język rozprawy jest klarowny i zrozumiały

i stanowi odpowiednie narzędzie porozumienia z czytelnikiem, a strona formalno-techniczna rozprawy nie budzi zastrzeżeń.

Partnerstwo publiczno-prywatne w infrastrukturze drogowej w Polsce należy do pionierskich opracowań w Polsce dotyczących mało zbadanych problemów udziału sektora prywatnego w inwestycjach publicznych. Wnioski wynikające z przeprowadzonych przez Autorkę badań wprawdzie nie napawają optymizmem, stanowią jednak dobrą bazę dla innych naukowców zajmujących się podobnymi zagadnieniami, jak również dla praktyków i decydentów politycznych.

Krystyna Brzozowska